Tuomo Antila 12.11.2015

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Perinnönjaon oikaisua koskevan hallituksen esityksen 72/2015 vp johdosta esitän kutsuttuna asiantuntijana kunnioittavasti seuraavan.

Yleistä

Hallituksen esitys pohjautuu oikeusministeriön asettaman työryhmän mietintöön. Olen toiminut tuossa työryhmässä puheenjohtajana. Tarkastelen esitystä tästä näkökulmasta.

Työryhmän mietinnöstä saadun lausuntopalautteen perusteella työryhmän ehdotukseen on jatkovalmistelussa tehty eräitä tarkistuksia. Ne ovat käsitykseni mukaan aiheellisia ja asianmukaisia.

Ehdotettu sääntely tulee käytännössä sovellettavaksi harvoin. Tästä huolimatta se on tarpeellista. Sääntelyn tarve johtuu erityisesti siitä, että uudella isyyslailla on palautettu takautuvasti kannemahdollisuus isyyden vahvistamiseksi ennen 1.10.1976 avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten osalta. Tämän seurauksena perinnönjaon oikaiseminen tulee ajankohtaiseksi entistä useammin. Hallituksen esityksessä ehdotetaan kuitenkin yleistä sääntelyä, joka koskee muitakin kuin uudesta isyyslaista johtuvia perinnönjaon oikaisutilanteita. Sääntelyn soveltamisalan määritteleminen tällä tavoin laajaksi on perusteltu ratkaisu.

Ehdotetusta sääntelystä tuomioistuinten kannalta

Ehdotetun sääntelyn mukaan ensisijaisena menettelyvaihtoehtona olisi se, että perinnönjaon oikaisusta ja siihen liittyvästä omaisuuden palautusvelvollisuudesta sovitaan osapuolten kesken. Pyrkimys asioiden sovinnolliseen ratkaisuun on myönteistä sekä osapuolille aiheutuvien kustannusten että tuomioistuinten kannalta.

Aina sopimukseen ei kuitenkaan päästä. Siksi sääntely saattaa lisätä tuomioistuinten käsiteltäväksi tulevia asioita. Niitä voi tulla käräjäoikeuksissa vireille pesänselvittäjän ja pesänjakajan määräämistä koskevina hakemusasioina sekä omaisuuden palautusvelvollisuutta ja oikaisujaon moitetta koskevina riita-asioina. Uusien asioiden määrän voidaan kuitenkin arvioida jäävän vähäiseksi. Periaatteessa samankaltaisia asioita käsitellään käräjäoikeuksissa nykyisinkin. Ehdotettu sääntely varsin seikkaperäisine perusteluineen antaa nähdäkseni hyvän lähtökohdan asioiden ratkaisemiselle tuomioistuimessa. Nämä seikat huomioon ottaen uuden sääntelyn soveltamiseen tuomioistuimissa ei siksi arvioni mukaan liity erityisiä haasteita.

Lakitekniset muutosehdotukset

Esityksen 3. lakiehdotuksessa ehdotetaan oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 17 §:n 2 momenttiin lisättäväksi uusi 7 kohta. Sen mukaan jäämistöä koskevalla asialla tarkoitettaisiin – kohdissa 1–6 lueteltujen asioiden lisäksi – asiaa, joka koskee omaisuuden palauttamista kuolinpesälle perinnönjaon oikaisua varten. Sääntelyä valmisteltaessa on ollut tarkoituksena, että 17 §:ssä tarkoitetussa käräjäoikeudessa tutkitaan myös asia, joka koskee ehdotetussa perintökaaren 23 a luvun 12 §:n 2 momentissa tarkoitettua omaisuuden palauttamista kuolinpesälle osituksen tai omaisuuden erottelun taikka avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta annetussa laissa tarkoitetun hyvityksen oikaisua varten. Tämä ei kuitenkaan nimenomaisesti ilmene ehdotetusta säännöksestä. Jotta asiasta ei aiheutuisi käräjäoikeuksissa epäselvyyttä, esitän, että lakivaliokunta mietinnössään tarkistaisi kyseisen 7 kohdan kuulumaan seuraavasti:

> 7) omaisuuden palauttamista kuolinpesälle perinnönjaon *taikka osituksen, omaisuuden erottelun tai hyvityksen* oikaisua varten.

Esityksen 4. lakiehdotuksessa ehdotetaan muutettavaksi kuolleeksi julistamisesta annetun lain 20 §:n 2 momenttia. Ehdotetun säännöksen sanamuoto on jäänyt hiukan epäjohdonmukaiseksi. Perintökaaren 23 a luvussa tarkoitettua perinnönjaon oikaisua voitaisiin luonnollisesti vaatia vain silloin, kun kuolleeksi julistamista koskevan päätöksen perusteella on toimitettu perinnönjako kuolleeksi julistetun jälkeen. Tämä ei kuitenkaan ilmene ehdotetun säännöksen sanamuodosta. Siksi esitän, että lakivaliokunta mietinnössään tarkistaisi säännöksen kuulumaan seuraavasti:

> Jos kuolleeksi julistetun näytetään kuolleen muulloin kuin päätöksessä määrättynä kuolinpäivänä ja jos sen vuoksi jollain*, joka ei ole ollut osapuolena kuolleeksi julistetun jälkeen toimitetussa perinnönjaossa,* on oikeus omaisuuteen, siihen oikeutettu voi vaatia perinnönjaon oikaisua siten kuin perintökaaren 23 a luvussa säädetään.